

DOI <https://doi.org/10.51647/kelm.2023.7.21>

BLĘDY PROCEDURALNE ŚLEDZCZEGO PODCZAS DOCHODZENIA OGŁĘDZINY MIEJSCA ZDARZENIA

Andriy Koloda

*aspirant katedry Postępowania Karnego i Kryminalistyki
Akademii Adwokatury Ukrainy (Kijów, Ukraina)*

ORCID ID: 0000-0002-8348-8317

andrey.koloda1996@gmail.com

Adnotacja. Autorka bada charakter prawny błędów proceduralnych popełnionych przez śledczego podczas oględzin miejsca zdarzenia, co odróżnia je od innych rodzajów czynności dochodzeniowych swoim zasadniczym charakterem.

Oprócz śledczego w skład podmiotu, który ma prawo przeprowadzić oględziny miejsca zdarzenia, muszą wchodzić także pytający i prokurator, którzy mają prawo i faktycznie prowadzą tę czynność dochodzeniową.

Również tryb udzielania dobrowolnej zgody właściciela i użytkownika mieszkania lub innego mienia danej osoby na przeprowadzenie kontroli jest dość niejasno uregulowany przez ustawodawcę krajowego.

Autor artykułu przywołuje inne trudności proceduralne, na jakie natrafia śledczy podczas oględzin miejsca zdarzenia, które zarówno w sposób złożony, jak i odrębnie od siebie nie przyczyniają się do zmniejszenia prawdopodobieństwa popełnienia przez prokuraturę błędów proceduralnych.

Słowa kluczowe: Błąd proceduralny, śledczy, przegląd, oskarżenie, przegląd miejsca zdarzenia.

PROCEDURAL ERRORS OF THE INVESTIGATOR DURING THE INSPECTION OF THE SCENE OF THE INCIDENT

Andriy Koloda

*Postgraduate Student at the Department of Criminal Procedure and Forensics Academy
of Advocacy of Ukraine (Kyiv, Ukraine)*

ORCID ID: 0000-0002-8348-8317

andrey.koloda1996@gmail.com

Abstract. The author investigates the legal nature of procedural errors made by the investigator during the inspection of the scene of the incident, which is distinguished from other types of investigative actions by its fundamental nature.

In addition to the investigator, the subject composition, which has the right to conduct an inspection of the scene of the incident, must also include the inquirer and the prosecutor, who have the right and actually conduct this investigative action.

Also, the procedure for providing voluntary consent of the owner and user of housing or other possessions of a person to conduct an inspection is rather vaguely regulated by the national legislator.

The author of the article cites other procedural difficulties faced by the investigator during the inspection of the scene of the incident, which, both in the complex and separately from each other, do not contribute to reducing the probability of the prosecution making procedural errors.

Key words: Procedural error, investigator, review, prosecution, scene review.

ПРОЦЕСУАЛЬНІ ПОМИЛКИ СЛІДЧОГО ПІД ЧАС ПРОВЕДЕННЯ ОГЛЯДУ МІСЦЯ ПОДІЇ

Андрій Колода

*аспірант кафедри кримінального процесу та криміналістики
Академії адвокатури України (Київ, Україна)*

ORCID ID: 0000-0002-8348-8317

andrey.koloda1996@gmail.com

Анотація. Автором досліджується юридична природа процесуальних помилок, які допускає слідчий під час проведення огляду місця події, який вирізняється з-поміж інших видів слідчих дій своєю фундаментальною та природою.

До суб'єктного складу, який вправі проводити огляд місця події окрім слідчого необхідно відносити також дізнавача та прокурора, які мають право та фактично проводять дану слідчу дію.

Також, національним законодавцем досить розпливчато регламентований порядок надання добровільної згоди власника та користувача житла, чи іншого володіння особи на проведення огляду.

Автором статті наводяться й інші процесуальні труднощі з якими стикається слідчий під час проведення огляду місця події, які, як в комплексі, так і окремо один від одного, не сприяють зменшенню вірогідності допущення стороною обвинувачення процесуальних помилок.

Ключові слова: процесуальна помилка, слідчий, огляд, сторона обвинувачення, огляд місця події.

Вступ. Однією із найважливіших слідчих дій, яка проводиться слідчим органом досудового розслідування, а особливо це стосується органів досудового розслідування Національної поліції України (надалі – «НПУ»), Служби безпеки України (надалі – «СБУ») та Бюро економічної безпеки (надалі – «БЕБ»), є огляд місця події, який має визначальне значення для досудового розслідування, оскільки метою його є документальна фіксація (закріплення) в протоколі, наприклад, місця розташування трупу, його позу, одяг на ньому, візуально виявлені тілесні ушкодження, обстановку в місці, де було виявлено об'єкт дослідження тощо.

Виходячи із вище вказаного якості та процесуальна вірність проведення огляду місця події прямо впливає на рівень допустимості вище вказаної слідчої дії і досудового розслідування в цілому.

В подальшому, під час оцінки судом доказів окремо, так і в їх сукупності, та виявленні таких процесуальних помилок в матеріалах кримінального провадження може потягнути за собою виправдальний вирок суду, що може спричинити неможливість виконання завдань кримінального провадження, які національним законодавцем закріплені в ст. 2 Кримінального процесуального кодексу України (надалі – «КПК України»).

Основною метою даної статті є висвітлення процесуальних помилок слідчого в рамках проведення слідчої дії під назвою «огляд місця події», аналіз нормативно-правової бази, судової практики з подальшим висвітленням змін а доповнень до положень КПК України, які повинні зменшити вірогідність допущення слідчим процесуальних помилок.

Мета роботи. Проаналізувати процесуальні помилки слідчого, які останній допускає під час проведення огляду місця події та проблеми нормативно-правового регулювання процесуальної діяльності останнього.

Основна частина. В рамках даної наукової статті під процесуальними помилками слідчого слід розуміти добросовісне порушення встановлених законодавцем положень КПК України та інших нормативно-правових актів спеціально уповноваженим суб'єктом, який вправі, відповідно до наданих йому повноважень, здійснювати досудове розслідування кримінальних правопорушень при якому може відбуватися певне звуження законних прав та інтересів учасників кримінального провадження та третіх осіб.

Окрім цього, перед висвітленням проблематики реалізації положень щодо проведення огляду місця події, які закріплені в ст. 237 КПК України, закономірним є виокремлення цілої низки різновидів такої слідчої дії.

Передусім, у ч. 1 ст. 237 КПК України законодавцем вказано наступне: «з метою виявлення та фіксації відомостей щодо обставин вчинення кримінального правопорушення слідчий, прокурор проводять огляд місцевості, приміщення, речей, документів та комп'ютерних даних» (Кримінальний процесуальний кодекс України, 2012).

Слід зауважити, що в даній статті законодавцем перелічена не повна видова природа слідчої дії під назвою «огляд» та не визначений актуальний суб'єктний склад осіб, які вправі проводити вище вказану слідчу дію і які, виходячи із правозастосовної практики, проводять дану слідчу дію.

Одним із найрозповсюдженіших оглядів, який проводиться майже завжди є огляд місця події, про який законодавцем не вказано в положеннях ст. 237 КПК України, однак, який може тягнути за собою серйозний масив доказової бази.

Досить схожою за правовою природою є огляд місцевості, однак із даної назви скоріш впливає певна приналежність до об'єкту дослідницьких заходів слідчо-розшукового характеру і, виходячи із назви, не може мати відношення до огляду місця події.

Виходячи із самої назви слідчої дії «огляд місця події» впливає декілька властивостей криміналістичного характеру, а саме:

- приналежність до певної ділянки місцевості, яка фактично стала середовищем, наприклад, вчинення кримінального правопорушення, яке несе в собі інформативний характер;

- приналежність до певної дії, чи події протизаконного характеру, яка підлягає дослідженню стороною обвинувачення до, чи після внесення відповідних відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань (надалі – «ЄРДР»);

- поняття «огляд» є динамічною категорією, який виявляється в активних діях пошукового характеру слідчого, дізнавача, прокурора, чи інших учасників слідчої дії (експерта, спеціаліста і т.д.) з метою виявлення, фіксування та подальшого вилучення (за можливості) об'єктів матеріального світу, які мають відношення для встановлення об'єктивної істини по справі.

Науковець В.О. Коновалова вказує: «...одним із найскладніших видів огляду є огляд місця події, під яким розуміється приміщення або місцевість, де вчинено злочин або де є матеріальні сліди, пов'язані з подією злочину» (Шепітько, Коновалова, Журавель, 2008: 161).

Виникає дивна, з наукової точки зору, ситуація, коли в чинному кримінальному процесуальному законодавстві про огляд місця події нічого не вказано, однак базовою слідчою дією, яку проводять уповноважені особи, наприклад, НПУ, перебуваючи на добовому чергуванні, є саме огляд місця події.

До суб'єктного складу, який вправі проводити огляд місця події необхідно відносити таких суб'єктів, як:

- дізнавач;

- слідчий органу досудового розслідування;

- прокурор.

Окремо слід вказати, що чинним КПК України відсутня заборона щодо проведення огляду оперативним працівником на підставі доручення в порядку ст. 40 КПК України, що іноді трапляється в правозастосовній практиці і може стороною захисту іноді трактуватися як недопустимий доказ, який було отримано в рамках вищевказаної слідчої дії.

Переходячи до завдань огляду місця події, то слід зауважити, що в рамках проведення такої слідчої дії стороною обвинувачення виконується декілька важливих завдань:

- протоколювання обставин кримінального правопорушення, чи певних фактів, які мають значення для досудового розслідування;
- вилучення об'єктів матеріального світу, які мають відношення до обставин кримінального правопорушення.

В правозастосовній практиці наявні випадки за яких дізнавач, чи слідчий надає доручення в порядку ст. 40 КПК України оперативному підрозділу, який фактично здійснює даний огляд.

Так, відповідно до ч. 2 ст. 41 КПК України під час виконання доручень слідчого, дізнавача, прокурора співробітник оперативного підрозділу користується повноваженнями слідчого (Кримінальний процесуальний кодекс України, 2012).

Однак, законодавцем не передбачений чіткий перелік слідчих дій, які має право проводити оперативний працівник, що також не сприяє принципу правової визначеності, чим можуть користуватися процесуальні «опоненти» сторони обвинувачення.

Дійсно, оперативний працівник має право проводити такі дії виключно на підставі такого доручення, яке повинно бути належним чином зареєстроване в канцелярії органу досудового розслідування та канцелярії відповідного оперативного підрозділу та підписано слідчим, дізнавачем, чи прокурором, які мають відповідні повноваження для проведення досудового розслідування, або процесуального керівництва в конкретному кримінальному провадженні.

Непоодинокими є випадки за яких в матеріалах кримінального провадження наявні результати процесуальної діяльності оперативного працівника у формі проведених, наприклад, оглядів веб-сторінок у мережі Інтернет, однак, в такому провадженні може і не бути відповідного доручення в порядку ст. 40 КПК України, що автоматично тягне за собою визнання проведених слідчих дій недопустимими доказами.

Переходячи до класифікації різновидів такої слідчої дії, як огляд, слід вказати, що положеннями ст.ст. 237, 238 та 239 КПК України закріплено наступні види:

- огляд місцевості;
- огляд приміщення;
- огляд речей;
- огляд документів;
- огляд комп'ютерних даних;
- огляд трупа;
- огляд трупу пов'язаного з ексгумацією.

Аналізуючи правозастосовну практику виявлено, що до найрозповсюдженіших помилок процесуального законодавства, які виникають під час проведення огляду є процесуальні аспекти щодо залучення процесуально незайнтересованих осіб (понятих).

На практиці, досить частим явищем є залучення до слідчої дії родичів, сусідів, наприклад, фігуранта кримінального правопорушення, або працівників підприємства на території якого проводяться слідчі (розшукові) дії, які фактично є зайнтересованими особами.

Окрім цього, на практиці наявні випадки за яких слідчі (розшукові) дії проводяться на території слідчих ізоляторів тимчасового тримання, виправних колоній тощо і залучення дійсно незайнтересованих осіб «з вулиці» є досить проблематичною задачею.

В таких випадках досить частим є залучення в якості понятих працівників вище вказаних режимних об'єктів, що в подальшому може кваліфікуватися як процесуальна помилка слідчого і може ставити під сумнів допустимість отриманих доказів в рамках проведеного огляду.

Так, судом першої інстанції районного суду було постановлено виправдувальний вирок в тому числі по причині визнання огляду місця події недопустимим доказом. Суд першої інстанції мотивував це тим, що слідчий органу досудового розслідування залучив в якості незайнтересованих осіб працівників виправної колонії, які фактично не є такими і не можуть підпадати під юридичну категорію «понятих» з об'єктивних причин.

В подальшому, такий вирок суду першої інстанції стороною обвинувачення було оскаржено до Касаційного кримінального суду у складі ВС, яким в подальшому було скасовано виправдувальний вирок суду першої інстанції та відправлено справу на новий розгляд до суду апеляційної інстанції.

В постанові колегії суддів Касаційного кримінального суду у складі ВС від 10.12.2020 у справі № 473/2485/17, провадження № 51-4454км20 зазначено про: «Враховуюче вищезазначене та те, що КПК не передбачає обов'язкової участі понятих при огляді, якщо він проводиться не в житловому приміщенні, участь понятих, ОСОБА_6 та його захисника при огляді місця події, який проводився на території виправної колонії, яка є режимним об'єктом з обмеженим доступом, не була обов'язковою. З огляду на наведене, висновок суду про визнання недопустимим доказом протоколу огляду місця події від 1 червня 2017 року є передчасним. Разом із цим, з протоколу огляду вбачається, що слідчим на території установи в присутності двох понятих, спеціаліста та начальника оперативного відділу виправної колонії, було виявлено та вилучено два згортки, які поміщено до окремої картонної коробки, опечатано та приклеєно до кожної бирку з пояснювальним надписом, підписами понятих та слідчого, після чого направлено до відділу поліції. Протокол підписаний всіма учасниками слідчої дії та зауважень щодо її проведення від останніх не надійшло. Враховуючи

наведене, суд першої інстанції дійшов передчасного висновку про визнання недопустимими висновок експерта № 826 від 16 червня 2017 року та інших доказів, оскільки вони є похідними доказами, отриманими під час огляду місця події» (Постанова Касаційного кримінального суду Верховного Суду, 2020).

Вважаємо за доцільне підкреслити, що в деяких випадках суддями факт залучення в якості понятих фактично заінтересованих осіб останніми кваліфікується, як процесуальна помилка слідчого, що закономірно може тягнути визнання отриманого доказу в рамках проведеного огляду недопустимим.

З метою уникнення неоднозначного тлумачення положень кримінального процесуального законодавства України вважаємо за необхідне внести певні законодавчі зміни до ч. 7 ст. 223 КПК України і визначити її в наступній редакції: «При обставинах, які об'єктивно унеможливають залучення незаінтересованих осіб стороні обвинувачення дозволяється проводити слідчі дії без їх участі з обов'язковим фіксуванням (відеозаписом) слідчої дії на технічні засоби фіксації, носій інформації якого в обов'язковому порядку долучається до матеріалів кримінального провадження, як невід'ємний додаток».

Юридична конструкція, яка закріплена в ч. 7 ст. 223 КПК України повинна стати тим законодавчим запобіжником, яка унеможливить передчасне, чи неаргументоване визнання доказу недопустимим з однієї сторони, а з іншої – стати гарантом забезпечення законних прав та інтересів учасників кримінального провадження.

Продовжуючи розгляд проблемних аспектів проведення огляду за участі понятих, то слід вказати, що досить розповсюдженими є випадки за яких слідчий невірно вказує анкетні відомості про понятого, його адресу проживання (чи не вказує їх взагалі), не вказує номер мобільного телефону останнього, що також не сприяє реалізації принципу гласності кримінального процесу.

Нажаль, також наявні випадки за яких огляд місця події проводиться не тим колом суб'єктів, які визначені законодавцем, а іншими службовими особами, наприклад, оперуповноваженим, інспектором ювенальної превенції тощо, що є процесуальною помилкою і тягне за собою визнання такого протоколу недопустимим доказом.

Окремо принагідно вказати, що національним законодавцем не передбачений чіткий перелік суб'єктів, які вправі проводити огляд місця події, однак правозастосовною практикою напрацьований правовий алгоритм, який полягає в тому, що огляд місця події проводить саме слідчий, дізнавач, чи прокурор, який має повноваження процесуального керівника у кримінальному провадженні.

Однак, аналізуючи матеріали кримінальних проваджень, нажаль, наявні випадки при яких огляд місця події проводився особою, який не мав на те відповідних повноважень, наприклад, інспектор служби патрульної поліції тощо.

В.П. Корж досить влучно стверджує: «так як огляд місця події є слідчою (розшуковою) дією, тому не мають право його проводити оперативні працівники кримінальної поліції, поліцейські патрульної поліції за власною ініціативою, або за дорученням слідчого [Корж, 2018: 55–56].

Аналізуючи протоколи оглядів місця події наявні випадки за яких слідчим допускалися помилки наступного змісту:

- не вказаний час початку та час завершення слідчої дії;
- відсутня дата проведеної слідчої дії;
- по завершенню проведення слідчої дії відсутні підписи всіх учасників огляду місця події;
- відсутня точна адреса (за умови проведення слідчої дії в місцевості де проблематично встановити фактичну адресу проведеної слідчої дії відсутня вказівка на GPS точку).

Наявність хоча б однієї із процесуальних помилок слідчого, які вказані вище будуть тягнути за собою підвищену вірогідність визнання доказу недопустимим.

Окремої уваги слід приділити процесуальним аспектам дозвільного характеру, які надають право здійснювати огляд місця події.

Так, за умови проведення огляду на відкритій місцевості, чи в публічному місці необхідність в отриманні такого дозволу відсутня, однак, якщо об'єкт огляду знаходиться, наприклад, в житловому будинку, чи на території, наприклад, приватного підприємства, то дозвіл власника та користувача приміщення повинен бути. Такий дозвіл формалізується в письмовій заяві довільної форми, яка складається на ім'я того суб'єкта, який буде проводити такий огляд.

Непоодинокими є випадки, коли протокол огляду місця події визнається недопустимим доказ виключно через відсутність такої згоди власника, чи користувача приміщення, або земельної ділянки на якій наявний об'єкт дослідження.

Сторона захисту оперує тим, що стороною обвинувачення було порушено положення ч. 1 ст. 233 КПК України, в якому вказано про те, що ніхто не має права проникнути до житла чи іншого володіння особи з будь-якою метою, інакше як лише за добровільною згодою особи, яка ними володіє, або на підставі ухвали слідчого судді, крім випадків, установлених частиною третьою цієї статті (Кримінальний процесуальний кодекс України, 2012).

Як в даному положенні, так і в інших положеннях КПК України відсутня вказівка щодо форми такої згоди, що сприяє спричиненню процесуальних помилок слідчим органом досудового розслідування.

В даному випадку позиції науковців кримінального процесу розділилися: одні стверджують, що така згода повинна мати виключно письмовий характер (у формі письмової заяви, яка власноруч сформована та підписана власником, чи користувачем житла, чи іншого володіння), інші стверджують, що згода може бути в усній формі, яка кристалізується у конклюдентних діях (мовчазній згоді) такого власника, чи користувача.

Необхідно вказати, що і на практиці виникають проблеми в праворозумінні такої згоди, яка дуалістично тлумачиться, що не сприяє реалізації принципу правової визначеності.

Беручи до уваги судову практику, то варто вказати про постанову колегії суддів Касаційного кримінального суду у складі ВС від 12.02.2019 у справі № 159/451/16-к, провадження № 51-1173км18 в п. 39 вище вказаної постанови про згоду на проведення слідчої дії зазначено: «Таким чином, Суд дійшов висновку, що для з'ясування допустимості доказів, отриманих під час огляду в житлі чи іншому володінні особи, якщо наявність та/або добровільність згоди володільця ставиться стороною під сумнів, суд має виходити із сукупності всіх обставин, що супроводжували цю слідчу дію, враховуючи, але не обмежуючись, наявністю письмового підтвердження такої згоди. Така позиція не суперечить висновку, висловленому у Судом постанові від 23 травня 2018 року (див. пункт 11 вище), оскільки питання доведення наявності добровільної згоди у цій постанові не вирішувалося» (Постанова Касаційного кримінального суду Верховного Суду, 2019).

Іншими словами, суд дійшов до закономірного висновку, що добровільна згода на проведення такого огляду може виражатися не тільки в письмовій заяві власника, чи користувача житла, чи іншого володіння, але і в сукупності певних дій, які полегшують, або сприяють в проведенні вище вказаної слідчої дії стороною обвинувачення, в таких діях і полягає добровільна згода такої особи.

Окремо зупинитися необхідно на випадках проведення стороною обвинувачення такого огляду, наприклад, в приміщенні, яке фактично орендується особою на підставі відповідного договору.

В даному випадку доречно є відібрання добровільної згоди як у власника, так і у фактичного користувача (орендаря) такого приміщення, що унеможливить допущення процесуальних помилок на даному етапі.

Постановою колегії суддів Касаційного кримінального суду у складі ВС від 31.10.2019 у справі № 346/7477/13-к, провадження № 346/7477/13-к в якій вказано: «фактично слідчим було проведено обшук, так і на відсутність добровільної згоди користувача частини житлового приміщення на проведення огляду і вказано наступне: «Разом з тим, такі висновки колегії суддів щодо відсутності порушень вимог процесуального закону є невмотивованими, оскільки стороною захисту наголошувалось не його проведення за відсутності підозрюваного, а саме на проведенні обшуку житла без правової на те підстави, оскільки, незважаючи на те, що ОСОБА_11 є власником всієї квартири, він не мав права давати дозвіл на огляд тієї частини помешкання, яку винаймав на той час ОСОБА_7, тому проведення цієї слідчої дії без ухвали слідчого судді чи дозволу особи, яка на правових підставах фактично користувалась цим помешканням, було безумовним порушенням права останнього на недоторканість житла» (Постанова Касаційного кримінального суду Верховного Суду, 2019).

Переходячи до розгляду інших процесуальних помилок слідчого під час проведення огляду, то слід вказати, що непоодинокими є випадки при яких слідчим фактично проводиться огляд житла, однак в протоколі вказана назва іншої слідчої дії, наприклад, огляд місця події, що в подальшому тягне за собою під сумнів саму природу та легітимність проведеної слідчої дії.

Дана процесуальна помилка допускається слідчим з тих причин, що правова природа огляду житла та огляду місця події є схожою, однак не є тотожною, та несе в собі різний зміст та мету.

До прикладу необхідно вказати про постанову колегії суддів Касаційного кримінального суду у складі ВС від 01.02.2018 у справі № 752/17016/16-к, провадження № 51-230 км 18 в якій закріплено наступне: «Що стосується доводів засудженого про недопустимість, як доказу протоколу огляду місця події, оскільки судом не надано відповідного дозволу для проведення вказаної слідчої дії, то вони не ґрунтуються на вимогах закону. Доводи засудженого про те, що протокол огляду місця події є неналежним та недопустимим доказом, оскільки не було дозволу суду на огляд житла є неспроможними. Ця слідча дія проведена у відповідності до вимог закону, оскільки проводився огляд місця події, тобто огляд місця вчинення злочину, а не огляд житла, як на це вказує ОСОБА_6» (Постанова Касаційного кримінального суду Верховного Суду, 2018).

Окремо слід акцентувати увагу на тому, що така слідча дія, як огляд місця події несе в собі унікальну правову особливість, яка полягає в тому, що уповноважена особа має право її проводити до внесення відомостей до ЄРДР.

Дійсно, в правозастосовній практиці досить частим є явище за яким слідчий в позиції відповідного протоколу зобов'язаний вказати підставу, яка надає дозвіл на проведення такої слідчої дії і в даній позиції слідчий досить часто вказує номер єдиного обліку в органах (підрозділах) поліції заяв і повідомлень про кримінальні правопорушення та інші події, або вказує, що огляд проводився на підставі повідомлення оперативного чергового чергової частини правоохоронного органу, чи вказує, що дана слідча дія проводилася на підставі виклику на лінію «102».

Доречно зазначити про постанову колегії суддів Касаційного кримінального суду у складі ВС від 07.06.2015 у справі № 740/5066/15-к, провадження № 51-3331 км 18, в якій вказано наступне: «Підставою для проведення огляду місця події слугує інформація про вчинення кримінального правопорушення, зафіксована у певній процесуальній формі. Без наявності такої інформації проведення огляду місця події не допускається» (Постанова Касаційного кримінального суду Верховного Суду, 2015).

Однак, наявні випадки, за яких в протоколі огляду місця події взагалі порожня позиція щодо підстави проведення вище вказаної слідчої дії, що тягне за собою визнання такого протоколу огляду недопустимим доказом.

Окремої уваги заслуговує обставина відсутності підпису всіх учасників слідчої дії в протоколі огляду місця події, що стороною захисту іноді трактується як недопустимий доказ у кримінальному провадженні.

І в цьому контексті доцільно зазначити про постанову колегії суддів Касаційного кримінального суду у складі ВС від 22.11.2021 у справі № 711/9435/19, провадження № 51-3189км21 в якій закріплено: «Водночас відсутність підпису спеціаліста в протоколі огляду місця події, на думку апеляційного суду, не вказує на недопустимість протоколу як доказу. Із такою оцінкою погоджується і колегія суддів» (Постанова Касаційного кримінального суду Верховного Суду, 2021).

Вважаємо, що навіть при відсутності підпису спеціаліста, чи іншого учасника слідчої дії, однак при наявності відеозапису, або наявності відповідного підпису на сейфпакеті (за умови вилучення речових доказів, документів тощо) така слідча дія повинна вважатися проведеною належним чином та відповідно до положень кримінального процесуального законодавства.

Окремої уваги заслуговують ситуації при яких в протоколі огляду місця події слідчим зазначається факт технічної фіксації відповідної слідчої дії за допомогою, наприклад, відеокамери, відеозапис якої здійснюється на відповідний флеш-носіє, який є невід'ємним додатком протоколу огляду.

Так, відповідно до ч. 3 ст. 107 КПК України у матеріалах кримінального провадження зберігаються оригінальні примірники технічних носіїв інформації зафіксованої процесуальної дії, резервні копії яких зберігаються окремо (Кримінальний процесуальний кодекс України, 2012).

Однак, фактично, такий додаток може бути відсутнім в матеріалах кримінального провадження, що в деяких ситуаціях стороною обвинувачення трактується як недопустимий доказ в рамках кримінального провадження, але погодитися з позицією сторони захисту з даного приводу погодитися неможливо.

З даного приводу доречно вказати про постанову колегії суддів Касаційного кримінального суду у складі ВС від 05.08.2020 у справі № 334/5670/18, провадження № 51-4378км19 в якій вказано наступне: «Разом з тим, ненадання відеозапису огляду місця події, який є невід'ємним додатком до протоколу, стороною обвинувачення під час судового розгляду становить порушення вимог частини 2 статті 104 КПК. Оцінюючи істотність такого порушення Суд, з огляду на положення статті 87 КПК, не вважає, що існують безумовні підстави для визнання результатів огляду місця події та похідних слідчих (розшукових) дій недопустимими як докази» (Постанова Касаційного кримінального суду Верховного Суду, 2020).

Зі змісту даної постанови колегії суддів Касаційного кримінального суду у складі ВС випливає, що відсутність такого носія на якому повинен бути відеозапис не є та не може тягнути за собою визнання такої слідчої дії безумовно недопустимим доказом по справі.

Окремої уваги заслуговує залучення стороною обвинувачення в рамках проведення огляду місця події відповідного спеціаліста з певної галузі знань.

Так, згідно з ч. 7 ст. 237 КПК України «при огляді слідчий, прокурор або за їх дорученням залучений спеціаліст має право проводити вимірювання, фотографування, звуко- чи відеозапис, складати плани і схеми, виготовляти графічні зображення оглянутого місця чи окремих речей, виготовляти відбитки та зліпки, оглядати і вилучати речі і документи, які мають значення для кримінального провадження» (Кримінальний процесуальний кодекс України, 2012).

Такий спеціаліст фактично виконує допоміжну функцію щодо виокремлення тих об'єктів дослідження, які мають значення для досудового розслідування з метою швидкого та якісного призначення слідчим, дізнавачем, чи прокурором відповідної експертизи.

Відповідно до п. 2.2 Інструкції про участь працівників Експертної служби МВС України в кримінальному провадженні як спеціалістів, «прибувши для участі в огляді, спеціаліст отримує від слідчого, прокурора необхідну інформацію про обставини справи, дії учасників огляду, здійснені до його прибуття, завдання, які необхідно вирішити, та надалі виконує доручення слідчого, прокурора, які стосуються використання його спеціальних знань» (Про затвердження Інструкції про участь працівників Експертної служби МВС України в кримінальному провадженні як спеціалістів : Наказ МВС України, 2012).

Висновки. Фундаментальність та основоположність такої слідчої дії, як огляд місця події полягає у важливій правовій природі та практично-прикладному смислового сенсі, який несе значний інформативний пласт відомостей першочергового характеру, які можуть мати безпосереднє відношення як до самої події кримінального правопорушення, так і до факультативних аспектів події, яка є об'єктом досудового розслідування стороною обвинувачення і вірність проведення якого прямо залежить від процесуально вірного комплексу дій слідчого, дізнавача, чи прокурора.

Слідча дія під назвою «огляд місця події» є тим процесуальним інструментом, який дозволяє оперативним шляхом забезпечити та зібрати весь необхідний спектр відомостей, вилучити об'єкти, які мають юридичне значення для встановлення об'єктивної істини в рамках кримінального провадження.

Багатозадачність, обмеженість в часі, не завжди досконала регламентація положень кримінального процесуального законодавства, які були вказані в даній статті тягнуть за собою допущення слідчим процесуальних помилок, що звужує законні права та інтереси учасників кримінального процесу та третіх осіб.

Список використаних джерел:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13.04.2012 р. № 4651-VI / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>.
2. Криміналістика: Підручник / Кол авт.: В.Ю. Шепітько, В.О. Коновалова, В.А. Журавель та ін. / За ред. проф. В.Ю. Шепітька. – Х.: Право, 2008.– 464 с.
3. Постанова колегії суддів Касаційного кримінального суду Верховного Суду від 10.12.2020 (справа № 473/2485/17). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/93542041>.

4. Корж В.П. Огляд місця події: процесуальні особливості, криміналістичні рекомендації. Науко-практичний посібник для слідчих, прокурорів, поліцейських патрульної та кримінальної поліції / В. П. Корж. – Харків: 2018. - 264 с.
5. Постанова колегії суддів Касаційного кримінального суду Верховного Суду від 31.10.2019 (справа № 346/7477/13-к). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/80224144>.
6. Постанова колегії суддів Касаційного кримінального суду Верховного Суду від 01.02.2018 (справа № 752/17016/16-к). URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/72044311>.
7. Постанова колегії суддів Касаційного кримінального суду Верховного Суду від 07.06.2015 (справа № 740/5066/15-к). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/74598730>.
8. Постанова колегії суддів Касаційного кримінального суду Верховного Суду від 22.11.2021 (справа № 711/9435/19). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/101361107>.
9. Постанова колегії суддів Касаційного кримінального суду Верховного Суду від 05.08.2020 (справа № 334/5670/18). URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/90906069>.
10. Про затвердження Інструкції про участь працівників Експертної служби МВС України в кримінальному провадженні як спеціалістів : Наказ МВС України № 962 від 26.10.2012. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1946-12#Text>

References:

1. Kryminal'nyy protsesual'nyy kodeks Ukrayiny : Zakon Ukrayiny vid 13.04.2012 r. № 4651-VI. [Criminal Procedure Code of Ukraine: Law of Ukraine dated 04.13.2012 № 4651-VI]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>. [in Ukrainian].
2. Shepit'ko, V.O. Konovalova, V.A. Zhuravel' ta in. (2008). Kryminalistyka: Pidruchnyk / Kol avt.: V.YU. / Za red. prof.. V.YU. Shepit'ka. KH.: Pravo, 2008. 464 s. Forensics: Textbook / Col. author: V.Yu. Shepitko, V.O. Konovalova, V.A. Crane and others. / Under the editorship Prof.. V.Yu. A whisper – Kh.: Pravo, 2008. – 464 p. [in Ukrainian].
3. Postanova kolehiyi suddiv Kasatsiynoho kryminal'noho sudu Verkhovnoho Sudu vid 10.12.2020 (sprava № 473/2485/17). [Resolution of the panel of judges of the Criminal Court of Cassation of the Supreme Court dated 10.12.2020 (case № 473/2485/17)]. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/93542041>. [in Ukrainian].
4. Korzh, V.P. (2018). Ohlyad mistysya podiyi: protsesual'ni osoblyvosti, kryminalistychni rekomendatsiyi. Nauko-praktychnyy posibnyk dlya slidchykh, prokuroriv, politseys'kykh patrol'noyi ta kryminal'noyi politsiyi / V. P. Korzh. – Kharkiv: 2018. - 264 s. [Korzh V.P. Inspection of the scene: procedural features, forensic recommendations. Scientific and practical guide for investigators, prosecutors, patrol and criminal police officers / V. P. Korzh. – Kharkiv: 2018. - 264 p.] [in Ukrainian].
5. Postanova kolehiyi suddiv Kasatsiynoho kryminal'noho sudu Verkhovnoho Sudu vid 31.10.2019 (sprava № 346/7477/13-k). [Resolution of the panel of judges of the Criminal Court of Cassation of the Supreme Court dated October 31, 2019 (case № 346/7477/13-k).] URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/80224144>. [in Ukrainian].
6. Postanova kolehiyi suddiv Kasatsiynoho kryminal'noho sudu Verkhovnoho Sudu vid 01.02.2018. [Resolution of the panel of judges of the Criminal Court of Cassation of the Supreme Court dated February 1, 2018 (case № 752/17016/16-k).] URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/72044311>. [in Ukrainian].
7. Postanova kolehiyi suddiv Kasatsiynoho kryminal'noho sudu Verkhovnoho Sudu vid 07.06.2015 (sprava № 740/5066/15-k). [Resolution of the panel of judges of the Criminal Court of Cassation of the Supreme Court dated 07.06.2015 (case № 740/5066/15-k)]. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/74598730>. [in Ukrainian].
8. Postanova kolehiyi suddiv Kasatsiynoho kryminal'noho sudu Verkhovnoho Sudu vid 22.11.2021 (sprava № 711/9435/19). [Resolution of the panel of judges of the Criminal Court of Cassation of the Supreme Court of November 22, 2021 (case № 711/9435/19)]. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/101361107>. [in Ukrainian].
9. Postanova kolehiyi suddiv Kasatsiynoho kryminal'noho sudu Verkhovnoho Sudu vid 05.08.2020 (sprava № 334/5670/18). [Resolution of the panel of judges of the Criminal Court of Cassation of the Supreme Court dated August 5, 2020 (case № 334/5670/18)]. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/90906069>. [in Ukrainian].
10. Pro zatverdzhennya Instruktsiyi pro uchast' pratsivnykiv Ekspertnoyi sluzhby MVS Ukrayiny v kryminal'nomu provadzhenni yak spetsialistiv : Nakaz MVS Ukrayiny № 962 vid 26.10.2012. [On the approval of the Instructions on the participation of employees of the Expert Service of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine in criminal proceedings as specialists: Order of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine № 962 dated 26.10.2012. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1946-12#Text>.] [in Ukrainian].